

Original Article

Analysis of the Legal Status of Subject Matter in Information-Based Contracts

Ali Saatchi¹, Faezeh Teymourimoghaddam²

ABSTRACT

In today's world, where different sciences are rapidly advancing, social exchanges are primarily based on information, which may have various terminological definitions across various sectors. In the Iranian legal system, a definition of information can be found in Paragraph (a) of Article 1 of the "Law on Free Access to Information" enacted in 2009. According to this article, information is defined as "any type of data contained in documents, stored in software form, or recorded by any other means." It is worth noting that despite the different definitions and types of information in diverse fields, information has gained a special status in contracts between individuals as the subject of the transaction. The aim of information-based contracts is the exchange of information that is not publicly available and is transferable as valuable and intangible assets. Notable examples include the sale of technical knowledge for the production of a product or the provision of specialized consultancy services. The inherent characteristics of information, such as intangibility, simultaneous usability by multiple individuals, increasing value compared to other assets, and easier accessibility, necessitate the independent definition of "information-based contracts," identification of transferable types of information, and formulation of legal rules appropriate to this type of contract. Therefore, considering the aforementioned materials and the silence of our country's research literature on information-based contracts, the present study seeks to use a descriptive-analytical approach, while identifying appropriate legal bases for concluding information-based contracts and introducing contractual formats appropriate to the subject of these contracts, to explain the most important effects of information being traded in the field of contract law. The findings of this research indicate that not all types of information are necessarily tradable, and only those with economic value can be accepted as the subject of a transaction. These are generally divided into two main categories: first, specialized information, which usually lacks exclusivity and can be accessed by various experts. Access to this type is often intended to solve temporary problems and usually does not generate specific profits for the user. Second, information with intellectual property aspects, which is entirely exclusive and accessible only through the owner. The commercialization of such information and the mass production of resulting products can bring significant financial benefits. Although access to both types of information requires payment and the presence of an information owner, the main difference lies in the method of use and the resulting financial benefits. Therefore, considering the mentioned differences, it is necessary to draft contractual forms appropriate to each type of information. For this purpose, service provision contracts can be used for specialized information, and license agreements can serve as appropriate formats for the exchange of intellectual information. Regarding the first one, it is necessary to draft a contract that is based on the general provisions

How to Cite: Saatchi, Ali, Teymourimoghaddam, Faezeh, "Analysis of the Legal Status of Subject Matter in Information-Based Contracts", Legal Research, Vol. 28, No. 111, 2025, pp:215-232.

DOI: <https://doi.org/10.48308/jlr.2025.237159.2788>

Received: 07/10/2024-Accepted: 04/01/2025

1. Assistant Professor, Faculty of Law & Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran
 Corresponding Author Email: alisaatchi@um.ac.ir

2. Ph.D. Candidate, Faculty of Law & Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

of service contracts and specifically tailored to information as the subject matter. This approach can also be observed in European documents as well as certain service contracts, such as construction, design, and treatment contracts. While these contracts fall under the category of service-based contracts, they have their own specific contractual frameworks and terms. Regarding the intellectual property, given the widespread commercialization goals and the nature and characteristics of intellectual property rights, one of the most suitable contractual frameworks for the development and commercial use of intellectual assets is a license agreement, which is also accepted under Iranian law. Another important result of this study is the fundamental distinction between information-based and goods exchange contracts. Given the nature and characteristics of information, the legal rules governing information-based contracts—whether at the stage of formation, execution, or termination—differ fundamentally from those of goods-based contracts. These differences are evident in areas such as contractual expectations and legal remedies. It seems that in all types of information-based contracts, given the specific characteristics and requirements of information as the subject of the transaction, the status of contractual expectations will be different from other contracts. For example, in goods contracts, the contractual expectation that the goods are free of defects at the time of conclusion is accepted (Article 423 of the Civil Code); however, in the context of information-based contracts, such an expectation is not applicable. Since information does not have a physical existence at the time of contract formation, quality assessment generally becomes apparent only after use. Thus, even after contract conclusion, the information may be defective, and invoking legal remedies related to defects may be possible. Also, guaranteeing the absence of any defects in information-based contracts in the field of intellectual property, such as software or inventions, is unreasonable and contrary to prevailing practices, since some degree of error is always present in such information. In this case, beyond the need to reconsider the concept of defect, given the irreversible nature of information, usual legal remedies cannot be applied to defective information, and other legal solutions must necessarily be identified and utilized. Therefore, although one of the purposes of contract termination due to defect in the subject matter is to prevent harm to the parties and return them to their pre-contractual state, this is not possible in information contracts. Because of the intangible nature of information, it cannot be returned, and thus termination of the contract due to a defect would result in the unjust enrichment of one party, which is legally unacceptable. In this case, the subject matter may be considered as destroyed, and according to the first clause of Article 429 of the Civil Code, the only remedy would be to receive compensation (Arsh), without the possibility of contract termination. It is emphasized that this view, due to the nature of information and the impossibility of returning the defective subject matter in information-based contracts, distinguishes such contracts from others.

KeyWords: Legal Effects, Information, Service-Based Contracts, License, Intellectual Property

واکاوی وضعیت حقوقی مورد معامله در قراردادهای اطلاعات محور

علی ساعتچی^۱، فائزه تیموری مقدم^۲

چکیده

«مورد معامله» عبارت است از موضوعی که در قرارداد مورد توافق طرفین واقع می‌شود و بر مبنای ماده ۲۱۴ قانون مدنی و نظر حقوق دانان داخلی، به دو قسم «مال» یا «عمل» قابل تفکیک است. از این رو، قراردادها را نیز می‌توان به دو دسته «قراردادهای کالامحور» و «قراردادهای خدمات محور» تقسیم کرد. با این حال، نظر به رشد فناوری و پیشرفت‌های علمی صورت گرفته، امروزه با قراردادهایی تحت عنوان «قراردادهای اطلاعات محور» مواجه هستیم که غرض از انعقاد آن، مبادله اطلاعاتی است که در دسترس همگان نبوده و به عنوان مالی با ارزش و البته ناملموس، از قابلیت نقل و انتقال برخوردار است. بنابراین با توجه به جایگاه اطلاعات در این قراردادها، باید به این سؤال مهم پاسخ داد که آیا قواعد حقوقی فعلی که از دیرباز در خصوص قراردادهای کالامحور وضع شده، همچنان برای قراردادهای اطلاعات محور نیز قابل اعمال است یا این قراردادها قواعد حقوقی ویژه خود را می‌طلبند؟ نتایج این پژوهش حکایت از آن دارد که از سویی با توجه به ویژگی‌های اطلاعات و از سوی دیگر اقسام مختلف آن، کلیه قواعد حاکم بر قراردادهای کالا، مناسب قراردادهای اطلاعات محور نبوده و بنابراین قراردادهای یاد شده جدای از اینکه از برخی جهات همچون «انتظارات قراردادی» و «ضمانت اجرا» با سایر قراردادها متفاوت اند که ساختار و احکام خاص خود را نیازمندند. به همین منظور، می‌توان قراردادهای اطلاعات محور را بر حسب نوع اطلاعات در دو حوزه خدمات و مالکیت فکری جای داد و ضمن تدوین احکام خاص این نوع قراردادها، قالب‌های قراردادی متناسب با آن را نیز معرفی کرد.

کلید واژگان: آثار حقوقی، اطلاعات، قراردادهای خدمات محور، لیسانس، مالکیت فکری.

استناد به این مقاله: ساعتچی، علی، تیموری مقدم، فائزه، «واکاوی وضعیت حقوقی مورد معامله در قراردادهای اطلاعات محور»، فصلنامه تحقیقات حقوقی، دوره ۲۸، شماره ۱۱۱، مهر ۱۴۰۴، صص: ۲۱۵-۲۳۲.

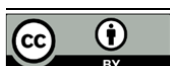
DOI: <https://doi.org/10.48308/jlr.2025.237159.2788>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۱۶ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۱۵

۱. استادیار، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

ایمیل نویسنده مسئول: alisaatchi@um.ac.ir

۲. دانشجوی دکتری، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

مقدمه

پیدایش مناطق جغرافیایی جدید و گسترش جوامع انسانی از جمله عوامل اثرگذار بر سیر تحول نظام اقتصادی است؛ نظامی که ابتدا بر زمین و موضوع تأمین کالا متمرکز بود و سپس با رشد بیشتر جوامع بشری و پیچیده شدن روابط آنها، به موضوعات دیگری نظیر لزوم ارائه خدمت به اشخاص و رفع نیازهای آنان در مسائلی همچون حمل و نقل، بانکداری و... توجه کرد. در این راستا، ورود به عصر ارتباطات و اقتصاد دانش محور نه تنها بر اهمیت نقش ارائه خدمات در کنار تأمین کالاهای مورد نیاز انسان‌ها افزود، که اسباب توجه به موضوعات دیگری را فراهم آورد که پیش از آن چندان سابقه نداشت. توجه به مفهوم «اطلاعات» و انعقاد «قراردادهای اطلاعات محور» از همین موارد است. قراردادهایی که دیگر در آنها سخن از یک شیء خارجی ملموس به عنوان مورد معامله نیست؛ بلکه هدف، تبادل اطلاعاتی است که به عنوان یک مال ارزشمند، متعلق به مالک اطلاعات است و وی می‌تواند از طریق مبادله آن، کسب سود کند. لذا گزاف نیست اگر ادعا شود که امروزه غالباً معاملات افراد چه در حوزه داخلی و چه در حوزه بین‌المللی بر سه محور کالا، خدمات یا اطلاعات قرار دارد.^۱ حتی می‌توان فراتر رفت و معتقد بود که در دنیای کنونی، تجارت جهانی بر حول دو محور اصلی «فناوری» و «اطلاعات» در حرکت است و «اطلاعات» موضوع اصلی مبادلات تجاری را تشکیل می‌دهد.

گفتنی است، تفاوت‌های ذاتی موجود میان کالا و اطلاعات از جمله ماهیت غیرملموس اطلاعات، این پرسش مهم را به وجود می‌آورد که چنانچه اطلاعات در یک قرارداد در جایگاه مورد معامله قرار گیرد، آیا تفاوتی میان قواعد حاکم بر قراردادهای مرتبط با کالا و اطلاعات وجود دارد یا خیر؟ به عبارت دیگر، با عنایت به اینکه بیشتر قواعد حقوق قراردادهای متناسب با نظام کالا شکل گرفته است، آیا بازاندیشی در این قواعد و متناسب‌سازی آنان با اقتضائات خاص قراردادهای اطلاعات محور، ضروری است؟ البته باید توجه داشت که تفاوت میان کالا و اطلاعات، تفاوت در ماهیت و مالیت داشتن موارد یادشده نیست؛ چراکه در مالیت اطلاعات تردیدی وجود ندارد تا در نتیجه آن اطلاعات در طبقه اموال قرار نگیرد. بلکه تفاوت در مورد خصوصیات و برخی ویژگی‌های ذاتی اطلاعات است که موجب می‌شود این گونه اموال اقتضائات خاص خود را داشته باشند.

شایان ذکر است که درخصوص موضوع پژوهش حاضر، در حقوق داخلی تاکنون پژوهش مستقلی صورت نگرفته است و تنها برخی از نویسندگان^۲ در مقاله‌ای تحت عنوان «حقوق اطلاعات از منظر تحلیل اقتصادی» به صورت کلی به مباحث مبنایی و اقتصادی حقوق اطلاعات پرداخته‌اند. در مقابل، وضعیت در ادبیات پژوهشی حقوق خارجی متفاوت بوده و دغدغه شناخت اطلاعات به عنوان مورد معامله، از ناحیه برخی دکتترین مورد توجه قرار گرفته است. یکی از نویسندگان پیشرو در این زمینه پروفیسور «ریموند نیمر»^۳ است که در گام نخست با کتابی تحت عنوان «حقوق اطلاعات»^۴ در سال ۱۹۹۶ به این مسئله توجه کرد و سپس در مقالات متعدد دیگری با عناوینی چون «لیسانس در زیرساخت اطلاعات جهانی: ناهماهنگی در فضای مجازی»^۵ یا «صدور مجوز در اقتصاد اطلاعاتی معاصر: آنچه دادگاه‌ها و UCITA^۶ در مورد

^۱ Kissman, L. "Revised Article 2 and Mixed Goods/Information Transactions: Implications for Courts", Santa Clara Law Review, Volum 44, Issue 2, 2004, P 563.

^۲ انصاری، باقر و اسماعیل انصاری، «حقوق اطلاعات از منظر تحلیل اقتصادی»، *دوفصلنامه مطالعات حقوق تطبیقی*، دوره ۳، شماره ۲، ۱۳۹۱، صص ۲۱-۱.

^۳ Raymond Nimmer

^۴ Law of information

^۵ Nimmer, R. T. "Licensing on the Global Information Infrastructure: Disharmony in Cyberspace", *Northwestern Journal of International Law & Business*, Volume 16, Issue 2, 1996.

^۶ Uniform Computer Information Transaction Act (UCITA)

قلمرو حقوق قراردادهای در عصر اطلاعات می‌گویند»^۱، به بررسی وجوه دیگر این موضوع پرداخته است. مطالعه منابع مورد اشاره نشان از آن دارد که نویسندگان به توجّه به وضعیت ویژه اطلاعات در عصر کنونی به‌عنوان یک مال باارزش، به بررسی جایگاه اطلاعات در بستر قراردادهای مختلف از جمله قراردادهای لیسانس پرداخته است. حال با توجّه به مطالب پیش‌گفته و با عنایت به سکوت ادبیات پژوهشی کشورمان در خصوص قراردادهای اطلاعات‌محور، پژوهش حاضر درصدد است تا به شیوه توصیفی-تحلیلی، ضمن شناسایی بسترهای حقوقی مناسب برای انعقاد قراردادهای اطلاعات‌محور و معرفی قالب‌های قراردادی متناسب با موضوع این قراردادها، به تبیین مهم‌ترین آثار مترتب بر مورد معامله واقع شدن اطلاعات در عرصه حقوق قراردادهای پردازد و در کنار پاسخ‌گویی به سؤالات و رفع ابهامات موجود، به غنای هرچه بیشتر نظام حقوقی ایران کمک کند.^۲

۱. مفهوم‌شناسی

شناسایی مفاهیم بنیادین مرتبط با پژوهش، جدای از اینکه سبب درک بهتر موضوع خواهد شد، راه را برای شناسایی سایر مفاهیم و مسائل جزئی مرتبط با پژوهش نیز هموار می‌کند. از این‌رو، در ادامه و به‌جهت ارائه تحلیل صحیح‌تر از قراردادهای اطلاعات‌محور، به شناسایی و تعریف دو اصطلاح «مورد معامله» و «اطلاعات» به‌عنوان مفاهیم مبنایی این پژوهش پرداخته می‌شود.

۱.۱. مورد معامله

مورد معامله در اصطلاح حقوقی «چیزی است که در قرارداد موضوع تعهد واقع می‌شود»^۳. ماده ۲۱۴ قانون مدنی نیز بدون ارائه تعریف جامعی از اصطلاح یادشده، مورد معامله را «مال» یا «عملی» دانسته است که تعهد به تسلیم و یا ایفاء آن صورت گیرد.^۴ البته درخصوص عمل باید توجّه داشت که علی‌رغم سکوت مقنن، همواره اجرای مثبت یک عمل مدنظر نبوده و گاهی خودداری از انجام یک عمل نیز مورد تعهد است.^۵

حال با توجّه به تعاریف پیشین و علی‌رغم نظر مخالف برخی حقوق‌دانان^۶ که مفهوم مورد معامله را مجموعه امور توافق شده و تملیک یا تعهدات متقابلی می‌دانند که دو طرف با عقد آن را ایجاد کرده‌اند، به‌نظر مورد معامله را می‌توان مال یا عملی دانست که تعهد مندرج در قرارداد بر آن واقع می‌شود. به‌عنوان نمونه، در عقد بیع، مبیع به‌عنوان مال مورد معامله شناخته می‌شود و بنابراین لازم است مالیت داشته و متضمن منفعت عقلایی باشد.^۷ همچنین در قراردادهای مشاوره،

^۱. Nimmer, R. T. "Through the Looking Glass: What Courts and UCITA Say About the Scope of Contract Law in the Information Age", *Duquesne Law Review*, Volume 38, Issue 2, 2000.

^۲. لازم به ذکر است که در ایالات متحده آمریکا و در سال ۱۹۹۹، قانون نمونه‌ای تحت عنوان «قانون متحد الشکل معاملات اطلاعات رایانه‌ای» (Uniform Computer Information Transaction Act) به تصویب رسیده که تاکنون در دو ایالت ویرجینیا و مریلند مورد پذیرش قرار گرفته است (Lipinski, 2013, P 272). بنابراین، ایالات متحده آمریکا از جمله نظام‌های پیشرو در این زمینه به شمار می‌رود.

^۳. صفایی، سیدحسین، *قواعد عمومی قراردادهای*، تهران: میزان، ۱۳۹۴، ص ۱۳۸.

^۴. «مورد معامله باید مال یا عملی باشد که هریک از متعاملین تعهد تسلیم یا ایفاء آن را می‌کنند».

^۵. محقق داماد، سیدمصطفی، جلیل قنوتی، سید حسن وحدتی شبیری و ابراهیم عبدی پورفرد، *حقوق قراردادهای در فقه امامیه*، جلد ۲، تهران: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۱، ص ۳۷۷.

^۶. قاسم‌زاده، سید مرتضی، *اصول قراردادهای و تعهدات*، تهران: دادگستر، ۱۴۰۱، ص ۱۳۵.

^۷. داراب‌پور، مهراب و محمدرضا داراب‌پور، *حقوق قراردادهای*، جلد ۱، تهران: جنگل، ۱۳۹۴، ص ۱۲۶.

سخن از انتقال مال نیست، بلکه انجام عمل مشاوره و در واقع ایفای یک خدمت به عنوان مورد معامله مدنظر است.^۱ باید توجه داشت که برخلاف دیدگاه برخی^۲ مورد معامله با موضوع قرارداد متفاوت است؛ زیرا موضوع قرارداد به عنوان امری اعتباری، چیزی نیست مگر ماهیت حقوقی و آثار حقوقی که محل همکاری دو یا چند اراده است. بنابراین ماهیت حقوقی موضوع قرارداد را تشکیل می دهد^۳ که این موضوع گاهی تعهد و در برخی موارد تملیک یا اسقاط تعهد یا ایجاد اذن و.. است. این در حالی است که مورد معامله به عنوان یک بحث خارجی و متعلق به عالم واقع، مال یا عملی است که موضوع قرارداد به آن تعلق می گیرد. لذا بنابر نظر برخی نویسندگان،^۴ مورد معامله را می توان «متعلق موضوع قرارداد» نامید و از این لحاظ میان این دو اصطلاح تفکیک کرد.

۱.۲. اطلاعات

اطلاعات، که در لغت به معنای داده های تفسیر شده یا داده ای با معنی است،^۵ در حوزه های مختلف ممکن است تعاریف اصطلاحی متنوعی از آن ارائه شود. در نظام تقنینی ایران و در بند الف ماده ۱ «قانون دسترسی آزاد به اطلاعات» مصوب ۱۳۸۸، می توان تعریف اطلاعات را مشاهده کرد. به موجب این ماده، اطلاعات عبارت است از «هر نوع داده که در اسناد مندرج باشد یا به صورت نرم افزاری ذخیره گردیده و یا با هر وسیله دیگری ضبط شده باشد». همچنین وفق بند ۳۵ ماده ۱ قانون معاملات اطلاعات رایانه ای ایالات متحده آمریکا، اطلاعات عبارت است از «داده ها، متن، تصاویر، صداها، برنامه های رایانه ای که شامل گردآوری و تلفیق آن ها نیز می شود».^۶ بنابراین در ایالات متحده آمریکا، عناصر اطلاعات شامل متن، صدا، تصویر و یا تلفیقی از این موارد است.^۷

گفتنی است اطلاعات ممکن است در حوزه های مختلف و با اهداف متفاوت مورد استفاده قرار گیرد. از این نظر، اطلاعات در سه محور اطلاعات عمومی، اطلاعات تخصصی و اطلاعات دارای جنبه های مالکیت فکری قابل تقسیم بندی است. توضیح بیشتر آنکه، اطلاعات ممکن است صرفاً موضوعاتی باشد که جنبه عمومی داشته و شخص با یک جست و جوی ساده در منابع مختلف و غالباً به صورت رایگان به آن دست می یابد و نیاز خود را رفع می کند. حتی در مواقعی هم که دسترسی به این اطلاعات رایگان نیست، کاربر می تواند از طریق انعقاد قرارداد «خرید و فروش اطلاعات»^۸ به راحتی و بدون نیاز به حضور هیچ واسطه ای به اطلاعات مورد نظر خود دست یابد. اما در پاره ای از موارد، اطلاعات از ناحیه فرد متخصص ارائه می شود و به عنوان راهنما در مسیر شخص مورد استفاده قرار می گیرد. بنابراین در مورد این دسته از اطلاعات، ضمن لزوم بهره مندی از حضور شخص متخصص، دریافت آن اطلاعات از طریق انعقاد قرارداد «ارائه اطلاعات»^۹ و در ازای

۱. شیروی، عبدالحسین، **حقوق قراردادها**، تهران: سمت، ۱۴۰۱، ص ۸۴.

۲. طاهری، حبیب الله، **حقوق مدنی**، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۴۱۸ ه.ق، ص ۵۲.

۳. کاتوزیان، ناصر، **قواعد عمومی قراردادها**، جلد ۲، تهران: میزان، ۱۳۸۰، ص ۱۵۵.

۴. محقق داماد، قنواتی، وحدتی شبیری و عبدی پورفرد، پیشین.

۵. Aamodt, A. and Mads Nygard. "Different roles and mutual dependencies of data, information, and knowledge- An AI perspective on their integration", *Data & Knowledge Engineering*, Volume 16, Issue 3, 1995, P 197.

۶. Article 1 (35): "Information" means data, text, images, sounds, mask works, or computer programs, including collections and compilations of them.

۷. Stamatoudi, I. A. *Copyright and Multimedia Products: A Comparative Analysis*, New York: Cambridge university press, 2003, P 15.

۸. Sale of information

۹. Supply of information

پرداخت مبلغ خواهد بود. به عنوان مثال مشاوره‌های آموزشی، حقوقی، پزشکی و... از جمله این موارد است. از همین توضیحات، تفاوت میان اطلاعات عمومی و تخصصی قابل دریافت است. بدین صورت که اطلاعات دسته نخست از سابق وجود داشته، به عنوان یک کالا قابلیت خرید و فروش دارد؛ اما اطلاعات نوع دوم همزمان با انعقاد قرارداد ایجاد و به عنوان یک خدمت به کاربر عرضه می‌شود.^۱

چهره سوم اطلاعات را می‌توان در حوزه مالکیت فکری مشاهده کرد. اطلاعاتی که به عنوان یک دستاورد فکری، نتیجه سال‌ها فعالیت علمی و تخصصی است، اصالت دارد و از طریق هیچ متخصص دیگری نمی‌توان به آن اطلاعات دست یافت.

ممکن است در نگاه نخست، تفاوت چندانی میان اطلاعات تخصصی و اطلاعات فکری به نظر نرسد؛ زیرا دستیابی به هر دو اطلاعات رایگان نیست و حضور یک شخص به عنوان صاحب اطلاعات ضروری است؛ اما به نظر می‌رسد تفاوت این دو قسم از اطلاعات در شیوه به کارگیری و منافع مادی حاصل از دسترسی به اطلاعات برای شخص کاربر است. بدین معنا که در اطلاعات تخصصی، این اطلاعات اصولاً جنبه انحصاری ندارد و دسترسی به آن از طریق اشخاص متخصص متعدد امکان پذیر است. همچنین این اطلاعات برای رفع موانع و مشکلات موقتی بوده و دسترسی به آنها اصولاً بدون سودآوری خاصی برای کاربر اطلاعات است. این درحالی است که اطلاعات فکری جنبه انحصاری دارد و از طریق هیچ شخصی جز مالک اطلاعات نمی‌توان به آن دست یافت. همچنین از طریق تجاری‌سازی این اطلاعات و تولید انبوه محصولات حاصل از اطلاعات یادشده، می‌توان منافع مالی سرشاری را کسب کرد. به هر ترتیب، در اطلاعات عمومی و تخصصی، کاربر اطلاعات صرفاً به جهت نبود فرصت کافی برای مطالعه، دسترسی آسان یا نداشتن تخصص در موضوع مورد نظر اقدام به انعقاد قرارداد می‌کند و لذا قاعده‌تاً هیچ‌گونه استفاده تجاری از آن اطلاعات نخواهد داشت.^۲ حال آنکه در قراردادهای اطلاعات محور حوزه مالکیت فکری، استفاده تجاری مطرح است.^۳

۲. شناسایی بسترها و قالب‌های قراردادی مناسب

گسترش روزافزون قراردادهای اطلاعات محور، شناسایی بسترهای اصلی انعقاد این قراردادها و همچنین قالب قراردادی مناسب آنها را ضروری می‌کند. از این رو در ادامه، پس از تبیین جایگاه تبادل اطلاعات در دو حوزه خدمات و مالکیت فکری، قالب‌های قراردادی مناسب این دو حوزه معرفی خواهد شد.

۲.۱. قراردادهای اطلاعات محور در حوزه خدمات

هر چند قراردادهای مبادله کالا به سبب قدمت و نقشی که در تأمین نیازهای اولیه جوامع انسانی ایفا می‌کنند همچنان از

^۱ Von Bar, C., Eric Clive and Hans Schulte-Nölke. *European Contract Law, Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules*, Munich: European law publishers, 2008, P 553.

^۲ Noncommercial redistribution

^۳ Nimmer, R. T. "Licensing in the Contemporary Information Economy", *Journal of Law and Policy*, Volume 8, 2002, P 108.

توجه به این نکته ضروری است که مفهوم اطلاعات شخصی افراد، که از آن تحت عنوان «داده شخصی»^۴ تعبیر می‌شود، از حیث قواعد حقوقی مرتبط با آن (برای مطالعه بیشتر، ر.ک. قناد و شریف، ۱۴۰۰؛ لطیف‌زاده و همکاران، ۱۴۰۰؛ انصاری، ۱۴۰۲) به صورت کامل متمایز از اطلاعات در مفهوم مورد نظر این پژوهش است. چراکه مفهوم داده شخصی مرتبط با مباحث حریم خصوصی است و برخلاف اطلاعات موضوع این نوشتار، عموماً مورد معامله قرار نمی‌گیرند.

اهمیت بسیاری برخوردارند، به طور قطع این اهمیت مانع توجه به سایر قراردادها از جمله قراردادهای ارائه خدمت نخواهد شد؛ قراردادهایی که به سبب رشد چشمگیر خود در عرصه داخلی و بین المللی، مورد توجه ویژه برخی نظام های حقوقی^۱ نیز قرار گرفته اند.

به لحاظ حقوقی هر چند «موافقت نامه عمومی تجارت خدمات (گاتس)»^۲ به عنوان یکی از مهم ترین اسناد مرتبط با بحث خدمات شناخته می شود، در این سند تعریفی از اصطلاح خدمت و به تبع آن قراردادهای خدمات محور ارائه نشده است. باین حال، مطابق شرح ماده ۱:۱۰۷ اصول حقوق اروپایی قراردادهای خدمات محور (PELSC)، «تأمین خدمات فرایندی است که در آن یک فراهم کننده خدمات همه تصمیمات ممکن را به منظور دستیابی به هدف بیان شده یا مورد نظر مشتری اتخاذ می کند. این تصمیمات شامل انجام کاری است که - به جز خدمات صرفاً فکری- معمولاً با استفاده از مواد و مؤلفه هایی به عنوان ابزار به انجام می رسد»^۳.

حال با توجه به تعاریف و توضیحات پیشین، به نظر می توان قرارداد ارائه خدمت را توافقی دانست که یک طرف در جایگاه ارائه دهنده خدمت، متعهد می شود تا خدمتی را به دیگری ارائه دهد و در مقابل آن اجرتی دریافت کند.^۴ گفتنی است با عنایت به تفکیک قراردادهای ارائه خدمت از قراردادهای کالا، از آنجاکه در قراردادهای اطلاعات محور نیز اطلاعات به عنوان یک کالا شناخته نمی شود، بلکه تبادل اطلاعات به عنوان ارائه یک خدمت مدنظر است، این دسته از قراردادها را می توان در دسته قراردادهای خدمات محور جای داد. البته نکته قابل توجه آن است که مقصود از اطلاعات در این نوع قراردادها، اطلاعات تخصصی است که از سمت شخص متخصص به دریافت کننده اطلاعات عرضه می شود. بنابراین، مشاوره های پزشکی، حقوقی، تحصیلی و... از نوع قراردادهای اطلاعات محوری اند که در حوزه خدمات و مطابق احکام و ضوابط آن منعقد می شوند.

نکته قابل توجه آنکه هر چند برخی قراردادهای ارائه اطلاعات در دسته بندی قراردادهای خدمات محور جای می گیرند، اقتضائات خاص اطلاعات به عنوان مورد معامله از جمله عدم عینیت و ارتباط با قوای فکری اشخاص ایجاب می کند تا این نوع قراردادها در برخی احکام و ضوابط از سایر قراردادهای ارائه خدمت متمایز شود و در نتیجه به قالب قراردادی مناسب خود نیاز داشته باشند. گفتنی است این نکته در اسناد اروپایی مرتبط با قراردادهای ارائه خدمت نیز اشاره شده و قرارداد ارائه اطلاعات به عنوان خدمات غیرمادی^۵ از برخی جهات همچون تعهدات طرفین و برخی ضوابط

۱. اتحادیه اروپا در سال ۲۰۰۶ و برای نخستین بار «اصول حقوق اروپایی قراردادهای خدمات محور» (Principal European law service contract) را تدوین و عرضه کرد. همچنین در کتاب چهارم از قسمت پیش نویس جامع مشترک مرجع (Draft Common Frame of References) نیز قراردادهای ارائه خدمت را مستقل از سایر قراردادها معرفی کرده و به تبیین احکام و ضوابط مرتبط با آن پرداخته است.

۲. General Agreement on Trade in Services (GATS)

این سند از سال ۱۹۹۵ و با هدف تسهیل تجارت خدمات توسط سازمان تجارت جهانی تهیه و لازم الاجرا شده است. برای مطالعه در خصوص این سند، (ر.ک. گالاچر، اسکات، «موافقت نامه عمومی تجارت خدمات سازمان جهانی تجارت و تجارت بین المللی خدمات حقوقی»، ترجمه مسعود کمالی اردکانی، مجله حقوقی بین المللی، دوره ۲۵، شماره ۳۹، ۱۳۸۷، صص ۲۹۹-۳۱۲).

۳. Barendrecht, M. et al. *Principles of European Law on Service Contract*, Berne: European Law Publishers Ltd, 2007, P 216.

۴. خورسندیان، محمدعلی و میلاد امیری، «مطالعه تطبیقی تعهدات طرفین قراردادهای خدمات در حقوق ایران و اروپا»، *دوفصلنامه مطالعات حقوق تطبیقی*، دوره ۹، شماره ۱، ۱۳۹۷، ص ۹۹؛ ساعتچی، علی و فرزاد جاویدی آل سعدی، *قواعد عمومی حاکم بر قراردادهای خدمات محور*، تهران: مجد، ۱۳۹۷، صص ۱۷-۱۸.

۵. Intellectual services

قراردادی از سایر قراردادهای خدمات مادی^۱ متمایز شده است.^۲ البته باوجود این تمایز ذاتی، مقررات ویژه‌ای نسبت به این دسته از قراردادها در اصول حقوق اروپایی یا طرح مشترک مرجع پیش‌بینی نشده است و عموماً قواعد ویژه این موارد از رویه قضایی قابل استنباط است. باین‌حال، در نظم حقوقی فعلی، این رویکرد جدید وجود دارد که قراردادهای اطلاعات‌محور، از آنجاکه با اموری فکری و ذهنی در ارتباط است، اقتضائات خاصی نسبت به سایر قراردادهای خدماتی دارد. از همین رو، معرفی قالب قراردادی مناسب برای انعقاد قراردادهای اطلاعات‌محور در حوزه خدمات ضروری می‌نماید. در این راستا، در نظام حقوقی ایران هرچند در باب احکام قراردادهای ارائه خدمت و اقسام آن با مقررات جامعی مواجه نیستیم، به‌نظر با تمسک به برخی از قوانین و مقررات همچون «آیین‌نامه خرید خدمات مشاوره مصوب ۱۳۸۸» و اصلاحات بعدی آن، می‌توان قالب قراردادی مناسب برای تبادل اطلاعات را قالب قرارداد خرید خدمت توصیف و این تلقی را ایجاد کرد که عقد بیع به‌عنوان یک قالب قراردادی مناسب برای قراردادهای اطلاعات‌محور حوزه خدمات مناسب خواهد بود.

در مخالفت با دیدگاه مذکور و با عنایت به موضوع و شیوه اجرای عقد بیع و همچنین ویژگی‌ها و اقتضائات خاص قراردادهای ارائه خدمت (که در ابتدای همین قسمت به آن اشاره شد)، عقد بیع قالب مناسبی برای قراردادهای اطلاعات‌محور حوزه خدمات نخواهد بود. به‌عبارت دیگر، در عقد بیع که عبارت است از «تملیک عین در برابر عوض معلوم»، جدای از موضوع، ماهیت و جنس مورد معامله، که کاملاً متفاوت از قراردادهای ارائه خدمت است، عموماً تسلیم مبیع و پرداخت ثمن در مدت کوتاهی رخ می‌دهد و فرایند اجرای تعهد چندان طولانی نیست. بنابراین، وجود تمایزهای ذاتی موجود میان این دو دسته قرارداد، امکان استفاده از عقد بیع به‌عنوان قالب قراردادی ویژه برای قراردادهای اطلاعات‌محور حوزه خدمات را منتفی می‌کند. لذا تدوین یک متن قراردادی که با توجه به احکام کلی قراردادهای ارائه خدمت و مقتضیات خاص اطلاعات به‌عنوان مورد معامله تنظیم شده باشد، ضروری است. این رویه را می‌توان در اسناد اروپایی و درمورد برخی قراردادهای خدماتی، همچون قرارداد ساخت، طراحی، درمان و... نیز مشاهده کرد؛ قراردادهایی که هرچند در گروه قراردادهای خدمات‌محور جای می‌گیرند، از قالب‌ها و شروط قراردادی اختصاصی خود برخوردارند. بنابراین، درمورد قراردادهای اطلاعات‌محور نیز می‌توان به همین شیوه عمل کرد و قالب قراردادی خاص آن را تنظیم کرد که بی‌شک مستلزم توجه ویژه و شناخت ابعاد مختلف قراردادهای یادشده است.

۲.۲. قراردادهای اطلاعات‌محور در حوزه مالکیت فکری

از دیگر حوزه‌هایی که به‌عنوان یک بستر مناسب برای انعقاد قراردادهای اطلاعات‌محور شناخته می‌شود، می‌توان به حوزه حقوق مالکیت فکری با محوریت حقوق مالکیت صنعتی اشاره کرد. توضیح بیشتر آنکه، امروزه دارایی‌های فکری اشخاص که جنبه عینی و ملموس ندارند و حاصل تراوشات ذهن خلاق و فعالیت‌های بعضاً علمی پدیدآور آن‌اند، به اشکال مختلف زیر چتر حمایت قانون قرار گرفته‌اند. حقوق مالکیت صنعتی شاخه‌ای از حقوق مالکیت فکری است که در تلاش است تا با شناسایی مصادیقی همچون اختراع، اسرار تجاری، دانش فنی و... به حمایت از این نوع دارایی‌ها و صاحبان آنها بپردازد. باین‌حال، صاحب این نوع دارایی‌ها مجاز است به دلایلی همچون عدم توانایی مالی در تجاری‌سازی و نداشتن بازار مناسب برای عرضه محصول تولیدی، محصول فکری خود را به دیگری انتقال دهد یا مجوز بهره‌برداری از آن را اعطا کند.

^۱. Material services

^۲. Von Bar, C., Eric Clive and Hans Schulte-Nölke. Op, Cit., P 902; Barendrecht, et al. Op, Cit., P 687.

نکته قابل توجه آنکه در موقعیت‌های یادشده، این اطلاعات است که به‌عنوان یک دارایی ارزشمند و به‌عنوان مورد معامله، میان طرفین رد و بدل می‌شود. بنابراین، انعقاد قراردادهای اطلاعات محور در حوزه مالکیت فکری از جایگاه مهمی برخوردار است. البته توجه به این مورد نیز ضروری است که قراردادهای اطلاعات محوری که در حوزه مالکیت فکری منعقد می‌شوند، از دو جهت (۱) حدود موضوعی و (۲) معیارهای ارزیابی اجرای تعهدات قراردادی با سایر قراردادهای اطلاعات محور متمایزند. بدین معنا که از نظر حدود موضوعی، از آنجاکه اطلاعات به‌عنوان یک دارایی فکری، غیر ملموس است و با حس قابل شناسایی نیست، لاجرم از طریق واژگان و عبارات در قراردادها قابل شناخت است. این حدود شامل نوع استفاده، مدت آن و مکان جغرافیایی استفاده از اطلاعات است. به عبارت دیگر، در این موارد، بهره‌برداری از اطلاعات به‌صورت کنترل شده است، در قالب مدت زمان مشخص است و دارنده حق استفاده در قلمرو جغرافیایی خاصی را دارد.^۱

از لحاظ معیار ارزیابی اجرای تعهدات قراردادی نیز قراردادهای اطلاعات محور حوزه مالکیت فکری با سایر قراردادها وضع متفاوتی دارد. توضیح آنکه در حقوق قراردادها، برای ارزیابی اجرای تعهدات قراردادی اشخاص، معیارهای مختلفی قابل استفاده است. به‌عنوان مثال معیارهایی همچون حسن‌نیت،^۲ انصاف،^۳ معقولیت^۴ یا بهترین تلاش^۵ مواردی‌اند که به‌وسیله آنها می‌توان اجرای تعهدات قراردادی طرف مقابل را بازشناسی کرد. اما نکته حائز اهمیت آن است که برخلاف سایر قراردادها، معیار سنجش این موارد در حقوق قراردادهای اطلاعات محور مالکیت فکری به‌صورت شخصی است.^۶ به عبارت دیگر، در قراردادهای اطلاعات محور این حوزه، با توجه به اینکه موضوع قرارداد اصولاً براساس خواست و نیاز مشتری است، معیار ارزیابی مشتری نیز برای اجرای تعهدات طرف مقابل، معیار شخصی^۷ است و نسبت به معیارهای عینی^۸ سنجش اجرای تعهدات، دارای برتری است.

صرف‌نظر از موارد یادشده، در خصوص قالب قراردادی مناسب برای انتقال اطلاعات در حوزه مالکیت فکری نیز، همان‌طور که دکتین حقوقی این حوزه تأکید دارند، لازم است از قالبی استفاده شود که با ماهیت حقوق مالکیت فکری، که همانا امکان استفاده همزمان آن در مناطق و افراد مختلف است، سازگاری داشته باشد.^۹ دلیل این مهم نیز آن است که در قراردادهای اطلاعات محور، انتقال‌گیرنده می‌تواند با اقدام به تجاری‌سازی گسترده از منافع آن بهره‌مند شود. در این وضعیت، یکی از بهترین قالب‌های قراردادی مناسب برای توسعه و استفاده تجاری از دارایی فکری قرارداد لیسانس است.^{۱۰} در واقع، «تجاری‌سازی اطلاعات»^{۱۱} به‌عنوان ویژگی ذاتی قراردادهای حوزه مالکیت فکری شناخته، و این خصیصه موجب می‌شود که فضای معاملاتی قرارداد لیسانس متفاوت از قرارداد فروش کالا باشد و در نتیجه، قواعد حاکم بر قرارداد لیسانس

^۱. Jacques, W. *Research Handbook on Intellectual Property Licensing*, Northampton: Edward Elgar, 2013, P 261.

^۲. Good faith

^۳. Fair dialing

^۴. Reasonableness

^۵. Best effort

^۶. Ibid.

^۷. Concrete

^۸. Abstracto

^۹. ساعتچی، علی و امید محمدی‌نیا، «تحلیل حقوقی قواعد حقوقی حاکم بر قراردادهای لیسانس (مطالعه رویکرد نظام حقوقی آمریکا و رهنمودهایی برای نظام حقوقی ایران)»، *دوفصلنامه دانشنامه حقوق اقتصادی*، دوره ۲۸، شماره ۱۹، ۱۴۰۰، ص ۸۰.

^{۱۰}. Nimmer, R. T. "Essay on Article 2's Irrelevance to Licensing Agreements", *Loyola of Los Angeles Law Review*, Volume 40, Issue 1, 2006, P 235.

^{۱۱}. Commercialization of information

متفاوت از قواعد نظام کالامحور شود.^۱ به همین دلیل قانون متحدالشکل معاملات اطلاعات رایانه‌ای ایالات متحده آمریکا در این خصوص عنوان می‌کند: «لیسانس به معنای قراردادی است که اجازه دسترسی یا استفاده، توزیع، به کارگیری، تغییر یا بازتولید اطلاعات یا حقوق ناشی از اطلاعات را می‌دهد، اما صریحاً دسترسی یا استفاده‌ای محدود را مجاز می‌داند که شامل همه حقوق مربوط به اطلاعات نباشد...»^۲. لذا همان گونه که در تفسیر و توضیحات ماده ۱۰۲ قانون مزبور تأکید شده، لیسانس توافقی است که مفاد آن درباره انتقال مشروط یا محدود اطلاعات یا اعطای حقوق قراردادی محدود درباره اطلاعات یا اجازه به استفاده از اطلاعات است و در هر مورد با توجه به توافق صریح طرفین یا عرف قراردادی موجود تعیین می‌شود.

در حقوق داخلی ایران نیز هرچند قانون‌گذار در «قانون مالکیت صنعتی مصوب ۱۴۰۳» قالب مشخصی برای این گونه قراردادهای معرفی نکرده، انتقال و اعطای مجوز بهره‌برداری حقوق مالکیت صنعتی را مورد پذیرش قرار داده است. باین حال، در بخشنامه سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تحت عنوان «موافقت‌نامه، پیوست‌ها، شرایط عمومی و شرایط اختصاصی قرارداد واگذاری لیسانس و دانش فنی برای فرایند تولید محصول» مصوب ۱۰ آذر ۱۳۸۳، صراحتاً قالب قراردادی مورد استفاده در قراردادهای حاوی دانش فنی و اختراع را «لیسانس» معرفی کرده است.^۳ لذا در حقوق داخلی ایران و برخلاف قراردادهای اطلاعات محور حوزه خدمات، درخصوص اطلاعات دارای جنبه‌های مالکیت فکری، قالب قراردادی متناسب با آن مورد پذیرش قرار گرفته است.

۳. بررسی برخی آثار مهم «اطلاعات» به مثابه مورد معامله در حقوق قراردادهای

پذیرش اطلاعات به عنوان مورد معامله در قراردادهای اطلاعات محور از برخی جهات همچون «انتظارات قراردادی» و «ضمانت اجرا» با سایر قراردادهای به‌ویژه قراردادهای خرید و فروش کالا متمایز شوند. بنابراین، در این قسمت به شرح و تبیین این وجوه تمایز پرداخته خواهد شد.

۳.۱. انتظارات قراردادی

یکی از موضوعات مهم در شکل‌گیری و اجرای تعهدات طرفین، موضوع «انتظارات قراردادی»^۴ است. در یک تعریف مبنایی، مقصود از انتظارات قراردادی مجموعه‌ای از مقاصد و اهدافی است که طرفین با انعقاد قرارداد به دنبال کسب آن‌اند. انتظاراتی برخاسته از تجربیات، رفتارهای هنجارمند طرفین و سایر شرایط حاکم در زمان انعقاد قرارداد که غالباً در مرحله اجرای تعهدات ظهور و بروز دارد.

گفتنی است، بحث انتظارات قراردادی را می‌توان به صورت ضمنی از برخی قوانین و مقررات ملی و بین‌المللی استنباط کرد. به عنوان نمونه، مطابق جزء (ب) از بند دوم ماده ۳۵ کنوانسیون بیع بین‌المللی کالا،^۵ «کالا باید متناسب با هر نوع

^۱ Nimmer, R. T., "Breaking Barriers: The Relation between Contract and Intellectual Property Law", *Berkeley technology law journal*, Volume 13, 1998, P 832.

^۲ Article 102(a) (41) (2002) (defining "License" as a grant of limited rights in information "whether or not the transferee has title to a licensed copy").

^۳ «لیسانس» به معنی انتقال حق ساخت، استفاده و فروش اختراعاتی است که به عنوان حق اختراع، مورد حمایت قانونی هستند و شرح جزئیات آن در اسناد و مدارک پیمان آمده است. هرچا متن پیمان ایجاب نماید، لیسانس همچنین به معنی حق استفاده از دانش فنی و اطلاعات فنی مربوط، براساس مفاد پیمان خواهد بود.

^۴ Contractual expectation

^۵ UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG)

مقصود خاصی باشد که به نحو صریح یا ضمنی در زمان انعقاد قرارداد به آگاهی بایع رسیده باشد، مگر اینکه اوضاع و احوال حاکی از آن باشد که مشتری به مهارت و تشخیص بایع اعتماد نکرده و یا اعتماد وی نامعقول بوده است». بنابراین، فروشنده موظف است کالایی را به طرف مقابل تسلیم کند که مناسب با هدف و استفاده خاصی باشد که مدنظر دارد؛ ولو این هدف با استفاده معمول و عرفی کالا مطابقت نداشته باشد.^۱ همچنین در ماده ۳۱۵-۲ قانون متحدالشکل تجاری ایالات متحده آمریکا^۲ نیز بیان شده است: «در صورتی که در حین انعقاد قرارداد، فروشنده از هدف خاصی که به خاطر آن کالا خریداری شده آگاه باشد، و خریدار هم به مهارت یا قضاوت فروشنده در انتخاب یا تهیه کالای مناسب اعتماد نماید، این شرط ضمنی وجود دارد که کالا باید مناسب آن هدف خاص باشد».

گفتنی است «قصد طرفین» و «ماهیت خاص مورد معامله»، از جمله معیارهای شناسایی انتظارات قراردادی است. در خصوص معیار نخست، انتظارات قراردادی را می توان به دو معیار انتظارات عام و خاص قراردادی تفکیک کرد. مراد از انتظارات عام قراردادی انتظاراتی است که غالباً بر مبنای اصل حاکمیت اراده و با توجه به قصد طرفین تعیین می شود. به عبارت دیگر، در بحث انتظارات عام قراردادی، هدف، شناسایی انتظارات معمولی^۳ طرفین از انعقاد قرارداد است که عموماً بر مبنای اهداف عمومی طرفین و با تمسک به عرف قراردادی مشخص می شود. اما در نقطه مقابل، انتظارات خاص قراردادی به انتظارات یکی از طرفین قرارداد اطلاق می شود که براساس قصد خاص او از انعقاد قرارداد قابل شناسایی است. به عنوان نمونه، در برخی مواقع، متناسب بودن کالا با استفاده خاص مشتری مدنظر است؛ به طوری که خریدار علت خرید و جهت مصرف خود را بیان کرده و مورد قبول فروشنده نیز واقع شده است.^۴

همچنان که اشاره شد، یکی دیگر از عوامل شناسایی انتظارات قراردادی، ماهیت مورد معامله و انتظارات معمول از آن است^۵ که طبیعتاً در اقسام مختلف مورد معامله متفاوت خواهد بود.

با توجه به این توضیحات، به نظر می رسد که در کلیه اقسام قراردادهای اطلاعات محور، با توجه به ویژگی ها و اقتضائات خاص اطلاعات به عنوان مورد معامله، وضعیت انتظارات قراردادی متفاوت از سایر قراردادها خواهد بود. به عنوان مثال، در قراردادهای کالا، انتظار قراردادی مبنی بر عدم معیوب بودن کالا در زمان انعقاد قرارداد مورد پذیرش قرار گرفته است (ماده ۴۲۳ قانون مدنی)؛ حال آنکه در زمینه قراردادهای اطلاعات محور چنین موضوعی قابل پذیرش نیست؛^۶ چراکه به دلیل عدم وجود خارجی اطلاعات در زمان انعقاد قرارداد، ارزیابی کیفیت اصولاً بعد از استفاده آشکار می شود. لذا حتی پس از انعقاد قرارداد نیز امکان معیوب بودن اطلاعات و در نتیجه امکان تمسک به ضمانت اجرای مرتبط با عیب مورد معامله ممکن است. همچنین تضمین فقدان هرگونه عیب و نقص در قراردادهای اطلاعات محور حوزه مالکیت فکری همچون اطلاعات موجود در نرم افزار یا اختراع، غیرمنطقی و خلاف عرف موجود است؛ چراکه همواره درصدی از خطا در این گونه اطلاعات ملاحظه می شود.^۷

۱. صفایی، سید حسین، محمود کاظمی، مرتضی عادل، و اکبر میرزائزاد، *حقوق بیع بین المللی*، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۹۷، ص ۱۲۶.

۲. Uniform Commercial Code (UCC)

۳. Ordinary commercial expectation

۴. ر.ک. جعفرزاده، میرقاسم و علی ساعتچی، «تحلیل حقوق قراردادی انتظارات تجاری در قرارداد لیسانس اختراع»، *فصلنامه دیدگاه های حقوق*

قضایی، دور ۲۵، شماره ۹۰، ۱۳۹۹، صص ۱۷۲-۱۷۳.

۵. Schulze, R. *Common European Sales Law (CESL) Commentary*, C.H. Beck; Hart Pub; Nomos, 2012, P 472.

۶. Hull, K. "The Overlooked Concern with the Uniform Computer Information Transactions Act", *Uniform Computer Information Hastings Law Journal*, Volume 51, Issue 6, 2000, P 1401.

۷. UCITA Comment, 2002, P 136.

۳.۲. تفاوت در ضمانت اجرا

یکی از تفاوت‌های قابل اشاره قراردادهای اطلاعات محور با سایر قراردادها، بحث تفاوت در ضمانت اجراست. به عبارت دیگر، پذیرش اطلاعات به عنوان مورد معامله در قراردادها سبب می‌شود تا آن دسته از ضمانت اجراها و احکامی که عموماً در قراردادهای دیگر اجرا می‌شود، در این قراردادها وضع متفاوتی داشته باشد. به عنوان نمونه، از آنجاکه در قراردادهای اطلاعات محور و به ویژه قراردادهای ارائه اطلاعات تخصصی، انجام موضوع قرارداد توسط شخص صاحب اطلاعات دارای اهمیت است و انتخاب این شخص اصولاً بر اساس سطح تحصیلات، سوابق شغلی، تجربیات عملی و... صورت می‌گیرد؛ به نظر در صورت امتناع شخص از انجام موضوع تعهد و عدم امکان الزام وی، اجرای قرارداد به هزینه متعهد و توسط شخص دیگر، چندان موجه نیست و فسخ قرارداد معقول تر است. بنابراین، هرچند در نظام حقوقی ایران و مستند به مواد ۲۳۷ تا ۲۳۹ قانون مدنی در خصوص تخلف از شرط فعل ضمن عقد بر لزوم قرارداد و در نتیجه استثنائی بودن حق فسخ تأکید شده است^۱، با این حال، به نظر می‌رسد در بحث قراردادهای اطلاعات محور و با عنایت به مقتضیات خاص مورد معامله در این قراردادها، باید از اجرای ماده ۲۳۸ گذشت و حکم ماده ۲۳۹ را مستقیماً اعمال کرد. البته در پاسخ به این ایراد که حکم مواد ۲۳۷ تا ۲۳۹ قانون مدنی در خصوص شروط ضمن عقد است و برای تعهدات اصلی قراردادی کارایی ندارد، همداستان با برخی نویسندگان حقوقی^۲، حکم مواد یادشده در خصوص شروط ضمن عقد به قیاس اولویت برای نقض تعهدات اصلی قراردادی نیز مجری است و به لحاظ منطقی تفاوتی میان تعهدات فرعی و اصلی قراردادی وجود ندارد.^۳

شایان ذکر است توجه به ماهیت موضوع مورد معامله در حقوق قراردادها و تأثیر آن بر ضمانت اجرای قراردادی در حقوق داخلی ایران نیز مورد توجه قرار گرفته است. در این راستا می‌توان به عقد اجاره اشاره کرد؛ عقدی که موضوع آن تملیک منفعتی است که از سویی جنبه مادی و ملموس ندارد و از سوی دیگر، در زمان تملیک فاقد وجود خارجی و بالفعل است.^۴ لذا در خصوص خیار عیب در عقد اجاره، وفق ماده ۴۸۰ قانون مدنی، عیبی که بعد از عقد و قبل از قبض منفعت در عین مستأجره حادث شود، موجب خیار است و اگر عیب در اثنای مدت اجاره حادث شود، نسبت به بقیه مدت خیار ثابت است. بنابراین اگرچه مطابق ماده ۴۲۳ قانون مدنی، اصولاً خیار عیب در زمان عقد ایجاد می‌شود؛ اما از آنجایی که در عقد اجاره، منافع به عنوان موضوع قرارداد به صورت تدریجی به وجود می‌آید، خیار عیب نیز براساس موضوع قرارداد دارای حکم خاص می‌شود. بنابراین خیار عیب در اثنای قرارداد نیز استمرار دارد. همچنین ماده ۴۸۶ قانون مدنی در باب تکلیف موجر به پرداخت هزینه‌های تعمیرات عین مستأجره تا انتهای قرارداد نیز دلالت بر این مهم دارد. حال در خصوص قراردادهای اطلاعات محور نیز خصایص مورد معامله بر ضمانت اجرا اثرگذار است. توضیح بیشتر آنکه، در صورت معیوب بودن مورد معامله در قراردادهای کالامحور، می‌توان با تمسک به خیار عیب از گزینه فسخ قرارداد بهره برد و با اعمال آن، وضعیت طرفین قرارداد را به حالت اولیه بازگرداند. در این راستا، برخی نویسندگان^۵ معتقدند که همچون قراردادهای

۱. کاتوزیان، ناصر، *قواعد عمومی قراردادها*، جلد ۳، تهران: گنج دانش، ۱۳۹۸، صص ۱۹۱-۱۹۳.

۲. شیروی، پیشین، ص ۲۴۸.

۳. برای مطالعه نظرات فقهی و حقوقی، ر.ک. خیری جبر، علی، سید محمد مهدی قبولی درافشان و اعظم انصاری، «تأثیر تخلف از انجام تعهدات قراردادی در پیدایش حق فسخ (مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و برخی نظام‌های حقوقی اسلامی و غربی)»، *فصلنامه پژوهش تطبیقی حقوق اسلام و غرب*، دوره ۵، شماره ۴، ۱۳۹۷، صص ۱۰۵-۱۱۵.

۴. الشریف، محمد مهدی، «از تملیک تا تعهد: تأملی بر تأثیر حقوق فرانسه در تحلیل ماهیت اجاره در حقوق ایران»، *فصلنامه پژوهش تطبیقی حقوق اسلام و غرب*، دوره ۱، شماره ۲، ۱۳۹۳، ص ۳۱.

۵. محمودی، اصغر، *حقوق قراردادهای انتقال فناوری*، تهران: جنگل، ۱۳۹۳، صص ۱۲۶-۱۲۷.

کالا، در قرارداد لیسانس نیز چنانچه اختراع موردنظر معیوب باشد (به این معنا که اختراع انتقال داده شده از حیث تجاری انتظارات لیسانس گیرنده را برآورده نکند یا از حیث فنی، کارکرد مناسب را نداشته باشد)، می‌توان از خیار عیب استفاده کرد. باوجود این، درمورد قراردادهای اطلاعات محور به نظر می‌رسد جدای از ضرورت بازاندیشی در مفهوم عیب، لازم است سازوکار دیگری برای اجرای این گونه خیار در قراردادهای اطلاعات وضع کرد. علت نیز ماهیت غیر ملموس و غیر فیزیکی اطلاعات به عنوان مورد معامله و عدم امکان استرداد آن اطلاعات است.^۱ به بیان دیگر، هر چند باوجود سکوت قانون مدنی در باب مفهوم عیب، فقها و حقوق دانان تلاش کرده‌اند تا تعاریف و ضوابط مختلفی برای شناسایی مفهوم عیب ارائه کنند،^۲ اما این تعاریف غالباً ناظر به بحث کالا و مورد معامله معیوب است که جنبه مادی و ملموس دارد. بنابراین به نظر می‌رسد با فراگیر شدن قراردادهای اطلاعات محور، لازم است تعریف و معیار دیگری از مفهوم عیب در اطلاعات ارائه داد. در این راستا، مطلوب است که به تبعیت از ماده ۴۲۶ قانون مدنی به عرف قراردادی این نوع معاملات مراجعه و مفهوم اطلاعات معیوب را مشخص کرد. علاوه بر این، هر چند یکی از اهداف فسخ قرارداد به جهت عیب مورد معامله، جلوگیری از ضرر طرفین و بازگشت وضعیت آنان به حالت قبل از انعقاد قرارداد است، باین حال مورد اخیر در خصوص قراردادهای اطلاعات امکان پذیر نیست؛ چراکه اطلاعات به جهت ماهیت غیر فیزیکی خود قابلیت استرداد ندارد و لذا فسخ قرارداد به دلیل عیب مورد معامله به نحوی موجب دارا شدن ناعادلانه یکی از طرفین خواهد شد که طبیعتاً به لحاظ حقوقی مورد پذیرش نیست. بنابراین در این موقعیت می‌توان مورد معامله را در حکم تلف دانست و وفق بند نخست ماده ۴۲۹ قانون مدنی، بدون امکان فسخ قرارداد صرفاً ارزش دریافت کرد. تأکید می‌شود که دیدگاه اخیر به سبب ماهیت اطلاعات و عدم امکان استرداد مورد معامله معیوب در قراردادهای اطلاعات محور است که اسباب تمایز قراردادهای یاد شده از سایر قراردادها را فراهم می‌آورد.

نتیجه گیری

در دنیای کنونی و با توجه به پیشرفت روزافزون علوم مختلف، بیشتر تبادلات جامعه بر پایه اطلاعات صورت می‌پذیرد. اطلاعاتی که هر چند در حوزه‌های مختلف دارای تعاریف و اقسام متنوعی است، در قراردادهای میان اشخاص و به عنوان مورد معامله، از جایگاه مهمی برخوردار است. قراردادهایی که هدف از انعقاد آن، مبادله اطلاعاتی است که در دسترس همگان نیست و به عنوان مالی با ارزش و البته ناملموس، قابل نقل و انتقال است که در این راستا، می‌توان به فروش دانش فنی تولید یک محصول یا ارائه مشاوره‌های تخصصی اشاره کرد.

گفتنی است، برخی ویژگی‌های ذاتی اطلاعات، همچون ناملموس بودن، امکان استفاده همزمان اشخاص مختلف در زمان واحد، ارزش فزاینده آن نسبت به سایر دارایی‌ها و امکان دسترسی آسان‌تر، شناسایی مفهوم مستقل «قراردادهای اطلاعات محور»، اقسام مختلف اطلاعات قابل نقل و انتقال و تنظیم قواعد حقوقی متناسب با این دسته از قراردادها را ضروری می‌نماید. در این خصوص، نتایج این پژوهش حکایت از آن دارد که هر گونه اطلاعاتی لزوماً به عنوان مورد معامله قابل پذیرش نیست؛ بلکه اطلاعاتی می‌تواند به عنوان مورد معامله پذیرفته شود که دارای ارزش اقتصادی باشد که در این مورد می‌توان از دو دسته اطلاعات یاد کرد: نخست، اطلاعات تخصصی و دیگری، اطلاعات دارای جنبه‌های مالکیت فکری.

۱. ر.ک. انصاری و انصاری، پیشین، ص ۴.

۲. کاتوزیان، ناصر، دوره مقدماتی حقوق مدنی: اعمال حقوقی، تهران: گنج دانش، ۱۳۹۶، صص ۳۸۵-۳۸۷؛ صفایی، قواعد عمومی قراردادها، پیشین، صص ۲۹۹-۳۰۰.

گفتنی است که هرچند در دو قسم اطلاعات یادشده، دستیابی به هر دو اطلاعات رایگان نیست و حضور یک شخص به عنوان صاحب اطلاعات ضروری است، تفاوت، در شیوه به کارگیری و منافع مادی حاصل از دسترسی به اطلاعات برای شخص کاربر است. بدین معنا که در اطلاعات تخصصی، این اطلاعات اصولاً جنبه انحصاری ندارد و دسترسی به آن از طریق اشخاص متخصص متعدد امکان پذیر است. همچنین این اطلاعات برای رفع موانع و مشکلات موقتی بوده و دسترسی به آنها اصولاً بدون سودآوری خاصی برای کاربر اطلاعات است. این درحالی است که اطلاعات فکری جنبه انحصاری دارد و از طریق هیچ شخصی جز مالک اطلاعات نمی توان به آن دست یافت. همچنین از طریق تجاری سازی این اطلاعات و تولید انبوه محصولات حاصل از اطلاعات یادشده، می توان منافع مالی سرشاری را کسب کرد. لذا با عنایت به تفاوت های یادشده، تنظیم قالب قراردادی متناسب با هریک از اطلاعات مذکور ضروری می کند. به همین منظور می توان از قراردادهای ارائه خدمت برای ارائه اطلاعات تخصصی و از قراردادهای لیسانس به عنوان قالب مناسب تبادل اطلاعات فکری نام برد.

از دیگر نتایج مطالعه پیش رو، می توان به تمایز بنیادین قراردادهای اطلاعات محور و قراردادهای تبادل کالا اشاره کرد. به عبارت دیگر، با توجه به ماهیت و ویژگی اطلاعات، قواعد حقوقی قراردادهای اطلاعات محور چه در زمینه تشکیل و اجرای قرارداد و چه در خصوص قواعد حقوقی حاکم بر انحلال آن تفاوت های بنیادینی با نظام حقوقی قراردادهای مبتنی بر کالا دارد. تفاوت های موجود در بحث انتظارات قراردادی و ضمانت اجراهایی همچون خیار عیب از جمله موارد قابل اشاره است. به عنوان نمونه، در خصوص مورد اخیر، جدای از لزوم بازاندیشی در مفهوم عیب، با توجه به خصیصه بازگشتناپذیری اطلاعات، در خصوص اطلاعات معیوب نمی توان از ضمانت اجرای معمول استفاده کرد و لاجرم باید به شناسایی و استفاده از راهکارهای حقوقی دیگر اقدام کرد.

منابع

کتاب

۱. انصاری، باقر، **حقوق داده ها و هوش مصنوعی**، تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۴۰۲.
۲. داراب پور، مهرباب و محمدرضا داراب پور، **حقوق قراردادها**، جلد ۱، تهران: جنگل، ۱۳۹۴.
۳. ساعتچی، علی و فرزاد جاویدی آل سعدی، **قواعد عمومی حاکم بر قراردادهای خدمات محور**، تهران: مجد، ۱۳۹۷.
۴. شیروی، عبدالحسین، **حقوق قراردادها**، تهران: سمت، ۱۴۰۱.
۵. صفایی، سید حسین، محمود کاظمی، مرتضی عادل و اکبر میرزائاد، **حقوق بیع بین المللی**، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۹۷.
۶. صفایی، سیدحسین، **قواعد عمومی قراردادها**، تهران: میزان، ۱۳۹۴.
۷. طاهری، حبیب الله، **حقوق مدنی**، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۴۱۸ ه.ق.
۸. قاسم زاده، سید مرتضی، **اصول قراردادها و تعهدات**، تهران: دادگستر، ۱۴۰۱.
۹. کاتوزیان، ناصر، **دوره مقدماتی حقوق مدنی: اعمال حقوقی**، تهران: گنج دانش، ۱۳۹۶.
۱۰. کاتوزیان، ناصر، **قواعد عمومی قراردادها**، جلد ۲، تهران: میزان، ۱۳۸۰.
۱۱. کاتوزیان، ناصر، **قواعد عمومی قراردادها**، جلد ۳، تهران: گنج دانش، ۱۳۹۸.
۱۲. محقق داماد، سیدمصطفی، جلیل قنوتی، سید حسن وحدتی شبیری و ابراهیم عبدی پورفرد، **حقوق قراردادها در فقه امامیه**، جلد ۲، تهران: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۱.
۱۳. محمودی، اصغر، **حقوق قراردادهای انتقال فناوری**، تهران: جنگل، ۱۳۹۳.

مقاله

۱۴. انصاری، باقر و اسماعیل انصاری، «حقوق اطلاعات از منظر تحلیل اقتصادی»، دوفصلنامه مطالعات حقوق تطبیقی، دوره ۳، شماره ۲، ۱۳۹۱، صص ۱-۲۱.
۱۵. جعفرزاده، میرقاسم و علی ساعتچی، «تحلیل حقوق قراردادی انتظارات تجاری در قرارداد لیسانس اختراع»، فصلنامه دیدگاه‌های حقوق قضایی، دور ۲۵، شماره ۹۰، ۱۳۹۹، صص ۱۶۹-۱۸۴.
۱۶. خورسندیان، محمدعلی و میلاد امیری، «مطالعه تطبیقی تعهدات طرفین قراردادهای خدمات در حقوق ایران و اروپا»، دوفصلنامه مطالعات حقوق تطبیقی، دوره ۹، شماره ۱، ۱۳۹۷، صص ۱۲۱-۱۴۶.
۱۷. خیری جبر، علی، سید محمدمهدی قبولی درافشان و اعظم انصاری، «تأثیر تخلف از انجام تعهدات قراردادی در پیدایش حق فسخ (مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و برخی نظام‌های حقوقی اسلامی و غربی)»، فصلنامه پژوهش تطبیقی حقوق اسلام و غرب، دوره ۵، شماره ۴، ۱۳۹۷، صص ۹۳-۱۲۲.
۱۸. ساعتچی، علی و امید محمدی‌نیا، «تحلیل حقوقی اقتصادی قواعد حقوقی حاکم بر قراردادهای لیسانس (مطالعه رویکرد نظام حقوقی آمریکا و رهنمودهایی برای نظام حقوقی ایران)»، دوفصلنامه دانشنامه حقوق اقتصادی، دوره ۲۸، شماره ۱۹، ۱۴۰۰، صص ۶۴-۸۷.
۱۹. الشریف، محمدمهدی، «از تملیک تا تعهد: تأملی بر تأثیر حقوق فرانسه در تحلیل ماهیت اجاره در حقوق ایران»، فصلنامه پژوهش تطبیقی حقوق اسلام و غرب، دوره ۱، شماره ۲، ۱۳۹۳، صص ۲۹-۵۸.
۲۰. قناد، فاطمه و الهام شریف، «مطالعه اجمالی حمایت از داده‌های شخصی در نظام حقوقی ایران و سند مقررات عمومی حفاظت از داده‌های اتحادیه اروپا»، دوفصلنامه حقوق فناوری‌های نوین، دوره ۲، شماره ۴، ۱۴۰۰، صص ۱-۲۲.
۲۱. گالاچر، اسکات، «موافقت‌نامه عمومی تجارت خدمات سازمان جهانی تجارت و تجارت بین‌المللی خدمات حقوقی»، ترجمه مسعود کمالی اردکانی، مجله حقوقی بین‌المللی، دوره ۲۵، شماره ۳۹، ۱۳۸۷، صص ۲۹۹-۳۱۲.
۲۲. لطیف‌زاده، مهدیه، سید محمدمهدی قبولی درافشان، سعید محسنی و محمد عابدی، «تحلیل بستر قانونی حمایت از داده شخصی در اتحادیه اروپا»، پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، دوره ۳۷، شماره ۲، ۱۴۰۰، صص ۴۳۹-۴۷۲.

References

Books

1. Ansari, Bagher, *Data Law and Artificial Intelligence*, Tehran: Sahami Company Publishing, 2023. (in Persian)
2. Barendrecht, M. et al. *Principles of European Law on Service Contract*, Berne: European Law Publishers Ltd, 2007.
3. Darab-Pour, Mehrab and Mohammad Reza Darab-Pour, *Law of Contracts*, Volume 1, Tehran: Jungle, 2014. (in Persian)
4. Jacques, W. *Research Handbook on Intellectual Property Licensing*, Northampton: Edward Elgar, 2013.
5. Katouzian, Nasser, *General Rules of Contracts*, Volume 2, Tehran: Mizan, 2001. (in Persian)
6. Katouzian, Nasser, *General Rules of Contracts*, Volume 3, Tehran: Ganj-e-Danesh, 2019. (in Persian)
7. Katouzian, Nasser, *Introductory Course of Civil Rights: Legal Practices*, Tehran: Ganj-e-Danesh, 2017. (in Persian)
8. Lipinski T. A. *The Librarian's Legal Companion for Licensing Information Resources and Services*, Chicago: Neal-Schuman, 2013.
9. Mahmoudi Asghar, *Law of Technology Transfer Agreements*, Tehran: Jungle, 2014. (in Persian)
10. Mohaghegh Damad, Sayyed Mostafa, Jalil Ghanavati, Sayyed Hassan Vahdati Shobyiri and Ibrahim Abdi Pour-Fard, *Contract Law in Jurisprudence Emamieh*, Volume 2, Tehran: Seminary and University Research Institute, 2012. (in Persian)

11. Qasem-Zadeh, Sayyed Morteza, *Principles of Contracts and Obligations*, Tehran: Dadgostar, 2022. (in Persian)
12. Sa'atchi, Ali and Farzad Javidi Al- Saadi, *General Rules Governing Service-based Contracts*, Tehran: Majd, 2018. (in Persian)
13. Safa'ei Sayyed Hossein, Mahmoud Kazemi, Morteza Adel and Akbar Mirza-Nejad, *International Sales Law*, Tehran: University of Tehran, 2018. (in Persian)
14. Safa'ei, Sayyed Hossein, *General Rules of Contracts*, Tehran: Mizan, 2014. (in Persian)
15. Schulze, R. *Common European Sales Law (CESL) Commentary*, C.H. Beck; Hart Pub; Nomos, 2012.
16. Shiravi Abdol-Hossein, *Law of Contracts*, Tehran: Samt, 2022. (in Persian)
17. Stamatoudi, I. A. *Copyright and Multimedia Products: A Comparative Analysis*, New York: Cambridge university press, 2003.
18. Taheri, Habibollah, *Civil Rights*, Qom: Islamic Publication Office, 1997. (in Persian)
19. Von Bar, C., Eric Clive and Hans Schulte-Nölke. *European Contract Law, Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules*, Munich: European law publishers, 2008.

Articles

20. Aamodt, A. and Mads Nygard. "Different Roles and Mutual Dependencies of Data, Information, and Knowledge- An AI Perspective on Their Integration", *Data & Knowledge Engineering*, Volume 16, Issue 3, 1995, PP 191-222.
21. Alsharif, Mohammad Mehdi, "From Transfer of Ownership to Obligation: The Influence of French Law on the Analysis of the Lease Contracts in the Iranian Law", *Quarterly Journal of Comparative Studies on Islamic and Western Law*, Volume 1, Issue 2, 2014, PP 29-58. (in Persian)
22. Ansari, Bagher and Esmail Ansari, "Economic Analysis of Information Law", *Bi-Quarterly Journal of Comparative Law Review*, Volume 3, Issue 2, 2012, PP 1-21. (in Persian)
23. Gallacher, Scott, General Agreement on Trade in Services (GATS) ", Translated by: Masoud Kamali Ardakani, *International Legal Journal*, Volume 25, Issue 39, 2009, PP 229-317. (in Persian)
24. Ghannad, Fatemeh and Elham Sharif, "Comprehensive Study of Personal Data Protection in Iran's Legal System and European General Data Protection Regulations", *Bi-Quarterly Journal of Modern Technologies Law*, Volume 2, Issue 4, 2021, PP 1-22. (in Persian)
25. Hull, K. "The Overlooked Concern with the Uniform Computer Information Transactions Act", *Uniform Computer Information Hastings Law Journal*, Volume 51, Issue 6, 2000, PP 1391-1412.
26. Jafarzadeh, Mirghasem and Ali Sa'atchi, "Analysis of contract law of commercial expectations in patent license", *Quarterly Journal of Judicial Law Views*, Volume 25, Issue 90, 2020, PP 169-184. (in Persian)
27. Kheiri Jabr, Ali, Sayyed Mohammad Mahdi Ghabouli Dorafshan and Azam Ansari, "Effect of Violating the Contractual Obligations in Emergence of the Avoidance: A Comparative Study of Iranian Law and Some Islamic and Western Legal Systems", *Quarterly Journal of Comparative Studies on Islamic and Western Law*, Volume 5, Issue 4, 2018, PP 93-122. (in Persian)
28. Khorsandian, Mohammad Ali and Milad Amiri, "A Comparative Study between European and Iranian Laws of Service Contracts", *Bi-Quarterly Journal of Comparative Law Review*, Volume 9, Issue 1, 2018, PP 121-146. (in Persian)
29. Kissman, L. "Revised Article 2 and Mixed Goods/Information Transactions: Implications for Courts", *Santa Clara Law Review*, Volum 44, Issue 2, 2004, PP 561-594.
30. Latif-Zadeh, Mahdieh, Sayyed Mohammad Mahdi Ghabouli Dorafshan, Saeed Mohseni and Mohammed Abedi, "Analysis of the Legal Framework for the Protection of Personal Data in the European Union", *Journal of Information Processing and Management*, Volume 37, Issue 2 , 2021, PP 439-472. (in Persian)

31. Nimmer, R. T. "Breaking Barriers: The Relation between Contract and Intellectual Property Law", *Berkeley Technology Law Journal*, Volume 13, 1998, PP 255-317.
32. Nimmer, R. T. "Essay on Article 2's Irrelevance to Licensing Agreements", *Loyola of Los Angeles Law Review*, Volume 40, Issue 1, 2006, PP 827-889.
33. Nimmer, R. T. "Licensing in the Contemporary Information Economy", *Journal of Law and Policy*, Volume 8, 2002, PP 235-260.
34. Nimmer, R. T. "Licensing on the Global Information Infrastructure: Disharmony in Cyberspace", *Northwestern Journal of International Law & Business*, Volume 16, Issue 2, 1996, PP 224-247.
35. Nimmer, R. T. "Through the Looking Glass: What Courts and UCITA Say About the Scope of Contract Law in the Information Age", *Duquesne Law Review*, Volume 38, Issue 2, 2000, PP 99-169.
36. Sa'atchi, Ali and Omid Mohamadinia, "legal and economic Analysis of applicable legal rules on license contract (Examination of US legal System approach to present guidance for Iranian Legal system", *Quarterly Journal of Encyclopedia of Economic Law*, Volume 28, Issue 19 , 2021, PP 64-87. (in Persian)